

เชื้อฮีโมฟิลัสพารากาลลินารัม ที่พบจากโรคหวัดติดต่อในไก่

HAEMOPHILUS PARAGALLINARUM FROM INFECTIOUS CORYZA CHICKENS

วันทนี เนรมิตมานสุข

ประกาศ เนรมิตมานสุข

Wantanee Neramitmansook

Prapahd Neramitmansook

แผนกแบคทีเรีย กองวิชาการ กรมปศุสัตว์ พญาไท กรุงเทพฯ 10400

Bacteria Section, Research Division, Department of Livestock Development, Bangkok 10400

Abstract

Five flocks of broilers and layings were clinical manifestation as infectious coryza. They were observed from December 1982-June 1983. The isolated organisms, *Haemophilus* spp., were cultured from infraorbital sinuses. They were identified as *Haemophilus paragallinarum* according to the following characteristics: the organisms required only "V factor" for growth, converted delta aminolaevulinic acid to protoporphyrin, negative to catalase test, pathogenic to 6 days old chicken embryo.

บทคัดย่อ

ไก่กระທงและไก่ไข่ที่แสดงอาการของโรคติดต่อจำนวน 5 ฟอง ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2525 ถึงต้นเดือนมิถุนายน 2526 ได้ทำการเพาะแยกเชื้อ ฮีโมฟิลัส จากบริเวณอินฟราออบิทิทอลไซนัส พบเชื้อฮีโมฟิลัสที่ไม่ต้องการ "X แฟกเตอร์" แต่ต้องการ "V แฟกเตอร์" ให้ผลบวกต่อปฏิกิริยาการเปลี่ยน delta-aminolaevulinic acid เป็น protoporphyrin ให้ผลลบต่อปฏิกิริยากะตะเลส เป็นอันตรายต่อคัพพะไข่อายุ 6 วัน จึงสรุปได้ว่าเชื้อฮีโมฟิลัสที่พบจากโรคหวัดติดต่อในไก่เป็น ฮีโมฟิลัสพารากาลลินารัม

บทนำ

โรคหวัดติดคอในไก่ เป็นปัญหาสำหรับผู้เลี้ยงไก่มาเป็นเวลานาน ทำความเสียหายทั้งในไก่เนื้อและไข่ มีรายงานการพบโรคนี้ โดย De Blicck (1932), Eliot และ Lewis (1934) ว่า เชื้อแบคทีเรีย ชื่อ *Haemophilus gallinarum* เป็นสาเหตุของโรคหวัดในไก่ Beach และ Schalm (1936) เชื่อว่าโรคนี้เป็นโรคระบาดโรคหนึ่ง Zinneman และ Biberstein (1975) สรุปว่าเชื้อ *Haemophilus gallinarum* ที่แท้จริงควรเป็น *Haemophilus paragallinarum* เนื่องจากเชื้อทุกตัวมีคุณสมบัติที่ต้องการ "X-factor"

การระบาดของโรคหวัดติดคอในไก่มีอยู่ทั่วโลก (Yamamoto, 1972) สำหรับในประเทศไทย มีการระบาดที่สงสัยว่าน่าจะเป็นโรคนี้อยู่เสมอ แต่ไม่มีการศึกษาและพิสูจน์จากทางห้องปฏิบัติการ แล้วรายงานให้เป็นหลักฐาน ดังนั้น รายงานนี้จึงได้ทำการศึกษาหาเชื้อ *Haemophilus paragallinarum* จากไก่ 5 ฟาร์ม ที่มีลักษณะป่วยคล้ายโรคหวัดติดคอระบาด คือมีอาการน้ำมูกไหล น้ำตาไหล จาม ทาบวม หน้ำบวม

อุปกรณ์และวิธีการ

ประวัติการเกิดโรค :

ตารางที่ 1 สรุปโรคหวัดติดคอในไก่ จากฟาร์มไก่ 5 ฟาร์ม

ข้อมูล	คลองเปรม	ปากช่อง	ฉะเชิงเทรา	ปราจีนบุรี	นครราชสีมา
	กทม.				
Size of flock	4,000	7,000	20,000	13,341	4,000
Morbidity (%)	10-20	66	5	40	50-60
Mortality (%)	1	-	2	-	1-2
Age (weeks)	6	75	30	29	4
Date	ธ.ค. 25	ก.พ. 26	ก.พ. 26	พ.ค. 26	มิ.ย. 26
Treatment	-	C*	C*	-	-

* = Chloramphenical

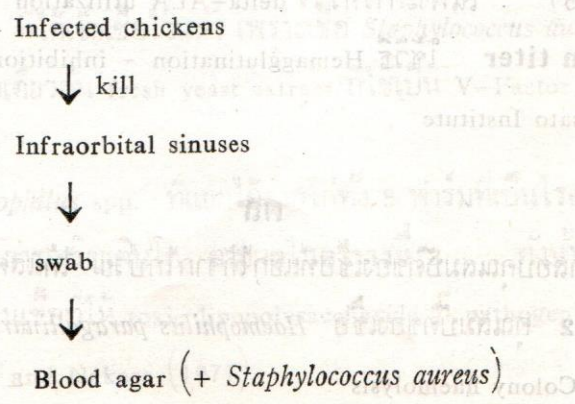

การแยกเชื้อ :

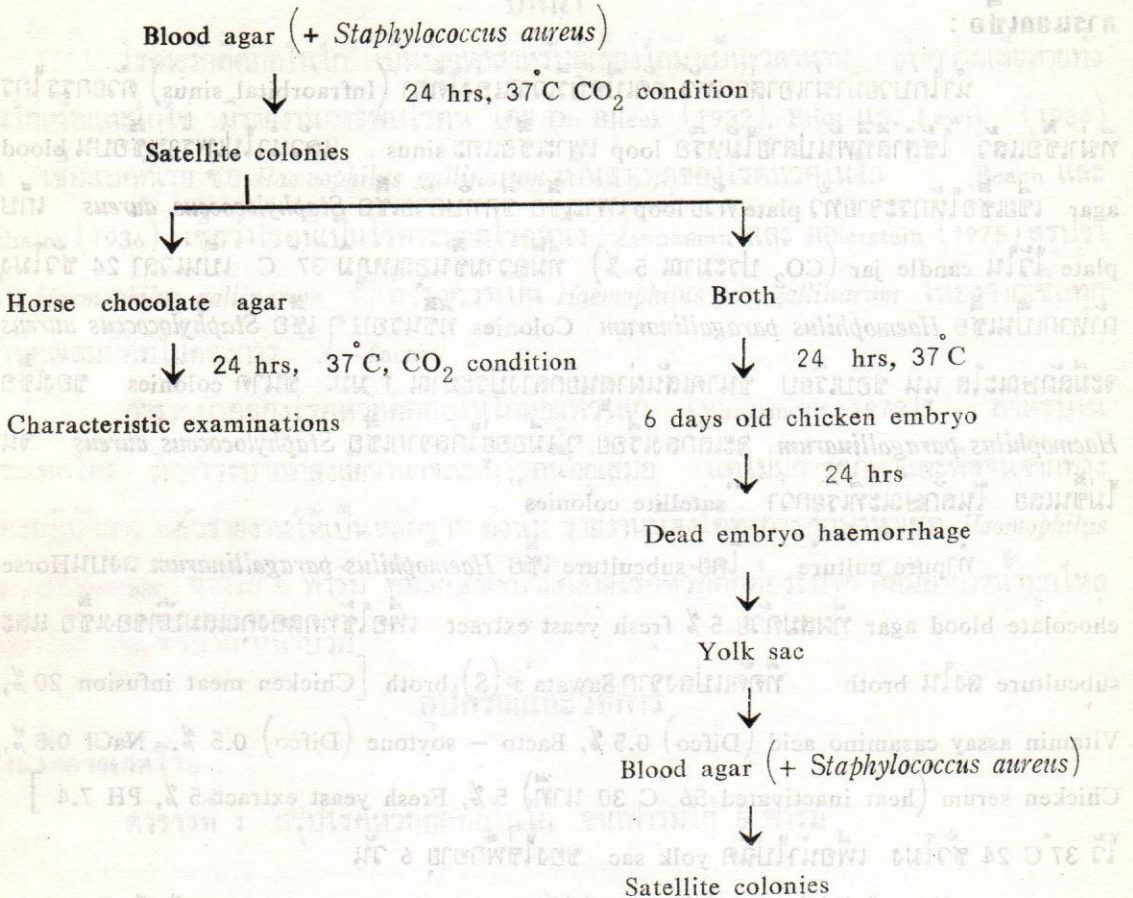
นำไก่ป่วยมาฆ่าเอาส่วนหัว ตัดเปิดบริเวณแอ่งใต้ตา (Infraorbital sinus) ด้วยกรรไกร
 ที่ฆ่าเชื้อแล้ว ใช้สำลีที่พันปลายไม้หรือ loop เพาะเชื้อและ sinus แล้วนำไปเพาะเชื้อบน blood
 agar เชื้อเชื้อให้กระจายทั่ว plate ด้วย loop เพาะเชื้อ ซีดทับด้วยเชื้อ *Staphylococcus aureus* เก็บ
 plate ไว้ใน candle jar (CO₂ ประมาณ 5 %) ที่มีความชื้นอุณหภูมิ 37° C เป็นเวลา 24 ชั่วโมง
 ถ้าหากเป็นเชื้อ *Haemophilus paragallinarum* Colonies ที่ขึ้นรอบๆ เชื้อ *Staphylococcus aureus*
 จะมีลักษณะใส นูน ขอบเรียบ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 มม. ขนาด colonies ของเชื้อ
Haemophilus paragallinarum จะเล็กลงเรื่อย ๆ เมื่ออยู่ไกลจากเชื้อ *Staphylococcus aureus* จน
 ไม่ขึ้นเลย ในลักษณะที่เรียกว่า "satellite colonies"

ทำ pure culture โดย subculture เชื้อ *Haemophilus paragallinarum* ลงบน Horse
 chocolate blood agar ที่ผสมด้วย 5 % fresh yeast extract เพื่อใช้ทดสอบคุณสมบัติของเชื้อ และ
 subculture ลงใน broth ที่ดัดแปลงจาก Sawata's (S) broth [Chicken meat infusion 20%,
 Vitamin assay casamino acid (Difco) 0.5 %, Bacto - soytone (Difco) 0.5 %, NaCl 0.5 %,
 Chicken serum (heat inactivated 56° C 30 นาที) 5 %, Fresh yeast extract 5 %, PH 7.4]
 ไว้ 37° C 24 ชั่วโมง เพื่อนำไปฉีด yolk sac ของไข่ฟักอายุ 6 วัน

หลังจากฉีดไข่ฟัก 24 ชั่วโมง ไข่ฟักตาย นำ yolk sac มา culture อีกที่ บน blood
 agar ซีดทับด้วย *Staphylococcus aureus* เพื่อตรวจหาเชื้อ *Haemophilus paragallinarum* อีก
 ครั้งเป็นการยืนยัน ดังวิธีการที่ได้สรุปไว้ข้างล่างนี้

การทดสอบคุณสมบัติเพื่อ :
 เชื้อที่แยกได้นำไปทดสอบคุณสมบัติของเชื้อตามวิธีของ Carter (1979) และ Zinneman and Biberstein (1975) เฉพาะการตรวจ delta-ALA utilization ใช้วิธีของ Kilian (1974)
 การตรวจหา Serum titer ใช้วิธี Hemagglutination - inhibition test โดยใช้ antigen ของบริษัท The Kitasato Institute
 ผล
 ผลการทดสอบคุณสมบัติของเชื้อที่แยกได้จากไก่ป่วย ได้แสดงไว้ในตารางที่ 2
 ตารางที่ 2 คุณสมบัติของเชื้อ *Haemophilus paragallinarum*
 Colony haemolysis

Morphology	gram negative rod
Catalase test	-
Nitrate reduced	+
Indole	-
CO ₂ requirement	+
Growth improve by serum	+
X - Factor requirement	-
V - Factor requirement	+
delta - ALA utilization	+

เชื้อที่แยกได้จากไก่ป่วยทั้ง 5 ฟาร์ม เป็นเชื้อ *Haemophilus paragallinarum* ส่วนการทดสอบ serum ไก่ด้วยวิธี HI test ในฟาร์มไก่คลองเปรมและฟาร์มไก่ปากช่อง ผลปรากฏว่าฟาร์มไก่คลองเปรมมี titer เท่ากับ 1 : 8 ถึง 1 : 16 สำหรับฟาร์มไก่ปากช่องได้ผลลบ ส่วนของฟาร์มไก่อื่น ๆ ไม่ได้ทำการตรวจ

วิจารณ์และสรุป

การแยกเชื้อจากไก่ป่วยที่ infraorbital sinus เพราะเป็นบริเวณที่สามารถแยกเชื้อ *Haemophilus paragallinarum* ได้มาก และการ contaminate จากเชื้ออื่นน้อย (Yamamoto, 1972) และการแยกเชื้อ *Haemophilus* spp. ที่ต้องการ V-Factor นั้น ใช้เชื้อ *Staphylococcus aureus* ขีดทับลงบน blood agar ที่ได้เชื้อเชื้อไว้แล้ว เพราะเชื้อ *Staphylococcus aureus* เป็นตัวที่สามารถให้ V-Factor ได้ ทำนองเดียวกัน fresh yeast extract ก็ใช้เป็น V-Factor ได้เช่นกัน (Carter, 1979)

เชื้อ *Haemophilus* spp. ที่แยกได้จากไก่ทั้ง 5 ฟาร์มที่เป็นโรคหวัดติดต่อกันนี้ ไม่ต้องการ X - Factor ในการเจริญเติบโต ตามผลในตารางที่ 2 ดังนั้น จึงเป็น *Haemophilus paragallinarum* และเป็นเชื้อที่ให้ toxic lipopolysaccharide ที่ pathogenic ต่อไข่ฟัก เช่นเดียวกับที่รายงานโดย Konno and Nakase (1977)

ไก่ที่เป็นโรคหวัดติดต่อกัน อัตรากาตายค่อนข้างต่ำ ดังผลในตารางที่ 1 แต่อาจมีโรคอื่นแทรกซ้อน เช่น fowl pox (Beach and Schalm, 1936), infectious bronchitis (Yoshimura et al., 1966) การสูญเสียส่วนใหญ่ของโรคหวัดติดต่อกันอยู่ที่ทำให้การเจริญเติบโตช้ากว่าปกติ ไก่ไข่ปริมาณไข่ลดลง การระบาดของโรคเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในฟาร์มที่มีการเลี้ยงดูอย่างแออัด การป้องกันทางหนึ่งขงโรคนี้ คือ ย้ายเลี้ยงไก่ให้แน่นจนเกินไป การใช้ยาในการป้องกันโรคในขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงของอากาศ อาจช่วยได้บ้างในกรณีที่ไม่ค่อย

การใช้วัคซีนสำหรับป้องกันโรคหวัดติดต่อกันในไก่ ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถใช้ได้ผล แต่วัคซีนที่ใช้ต้องเป็นชนิดเดียวกันกับเชื้อที่ระบาด ทั้งนี้ เพราะเชื้อ *Haemophilus paragallinarum* มี 3 serotypes (Page, 1962 ; Page et al., 1963 ; Rimler et al., 1977) แต่ละ serotype ให้ cross protective immunity ต่อกันน้อย หรือไม่ให้เลย (Rimler et al., 1977, Kume et al., 1978, 1980 a, b และ c)

จากการตรวจ HI titer ของฟาร์มคลองเปรมด้วย antigen ของบริษัท The Kitasato Institute ซึ่งเป็น serotype A, strain no. 221 ได้ผล positive 1 : 8 - 1 : 16 และแยกเชื้อได้ *Haemophilus paragallinarum* ได้ ดังนั้น การระบาดของโรคหวัดติดต่อกันในฟาร์มคลองเปรม น่าจะเกิดจากการติดเชื้อ *Haemophilus paragallinarum* serotype A (Sawata et al., 1978)

ส่วน HI titer ของฟาร์มปากช่องได้ผลลบ แต่แยกเชื้อ *Haemophilus paragallinarum* ได้ นั่น อาจเป็นเพราะ เชื้อที่แยกได้ไม่ใช่ serotype A แต่เป็น serotype อื่น (Sawata et al., 1978) หรืออาจเนื่องจากเป็นระยะต้นของการติดเชื้อ จึงยังตรวจ HI titer ไม่พบ

อย่างไรก็ตามการศึกษาต่อไปเกี่ยวกับ serotypes ของเชื้อตัวนี้ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อจะได้นำมาพิจารณาประกอบกับการใช้วัคซีนโรคหวัดติดต่อกันให้มีความคุ้มกันอย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- Beach, J. R. and O.W. Schalm. 1936. Studies of the clinical manifestations and transmissibility of infectious coryza of chicken. Poultry Sci 15 : 466-470.
- Carter, G.R. 1979. *Haemophilus*, In Diagnostic Procedures in Veterinary Bacteriology.

- and Mycology, 3rd ed. Charles C. Thomas publisher, Springfield, Illinois, U.S.A. Chapter 13. 113-117
- De Bleeck, L. 1932. A haemoglobinophilic bacterium as the cause of contagious catarrh of the fowl. *Vet. J.* 88 : 9
- Eliot, C.P. and M.R. Lewis, 1934. A haemophilic bacterium as a cause of infectious coryza in fowl. *J. Amer. Vet. Med. Ass.* 37 : 878-888
- Kilian, M. 1974. A rapid method for the differentiation of *Haemophilus* strains. *Acta Path. Microbial Scand. Sect. B*, 82 : 835-842
- Konno, Y. and Y. Nakase, 1977. Purification of endotoxin of *Haemophilus gallinarum* and their biological activity. *Jpn. J. Bacterial* 32 : 212
- Kume, K., A. Sawata and Y. Nakase, 1978. *Haemophilus* infections in chickens. 1. Characterization of *Haemophilus paragallinarum* isolated from chickens affected with coryza. *Jpn. J. Vet. Sci* 40 : 65-73
- Kume, K., A. Sawata and Y. Nakase, 1980 a. Relationship between protective activity and antigen structure of *Haemophilus paragallinarum* serotype 1 and 2. *Am. J. Vet. Res.*, Vol 41 (1) 97-100
- Kume, K., A. Sawata and Y. Nakase, 1980 b. Immunologic relationship between Page's and Sawata's Serotype Strains of *Haemophilus paragallinarum*. *Am. J. Vet. Res.*, 41 (5) : 757-760
- Kume, K., A. Sawata and Y. Nakase, 1980 c. *Haemophilus* infectious in Chicken. 3. Immunogenicity of Serotype 1 and 2 strains of *Haemophilus paragallinarum* *Jpn. J. Vet. Sci.* 42 : 673-680.
- Page, LA. 1962. *Haemophilus* infections in chickens. 1. Characteristics of 12 *Haemophilus* isolates recovered from diseased chickens. *Am. J. Vet. Res.*, 23 : 85-95

- Page, LA., A.S. Rosenwald and F. C. Price. 1963. *Haemophilus* infections in chickens. IV. Results of laboratory and field trials of formalinized bacterins for the prevention of disease caused by *Haemophilus gallinarum*. Avian Dis. 19 : 318-322
- Rimler, R.B., R B. Davis, and R.K. Page, 1977. Infectious Coryza : cross protection studies, using seven strain of *Haemophilus gallinarum*. Am. J. Vet. Res., Vol. 38 (10) : 1587-1593
- Sawata, A., K. Kume and Y. Nakase. 1978. *Haemophilus* infections in chickens. 2. Types of *Haemophilus paragallinarum* isolates from chicken with Infectious coryza in relation to *Haemophilus gallinarum* strain No 221. Jap. J. Vet. Sci. 40 : 645-652.
- Yamamoto, R. 1972. Infectious coryza. In Diseases of Poultry, Sixth edition, edited by M.S. Hofstad, B.W. Calnek, C.F. Helmboldt, W.M. Reid, H.W. Yoder, Jr. The Iowa State University Press, Ames. 272-281
- Yoshimura, S., Y.Odagiri, and Y. Tomo. 1966. Aetiological studies on the respiratory disease complex of chicken in Osaka prefecture and its neighborhood. J. Japan. Vet, Med. Ass. 19 : 111-115
- Zinneman, K., and G.L. Biberstein. 1975. *Haemophilus*. In Bergey's Manual of Determinative Bacteriology, 8th ed. Buchanan, R.E. and N.E. Gibbons, editors, Williams and Wilkins, Baltimore, 364-370
-
- Kume, K., A. Sawata and Y. Nakase. 1980. Immunogenicity of serotype O:12 strains of *Haemophilus paragallinarum*
- Page, L.A. 1962. *Haemophilus* infections in chickens. I. Characteristics of 12 *Haemophilus* isolates recovered from diseased chickens. Am. J. Vet. Res., 23 : 85-92